

JANUSZ RUSZKOWSKI: *Wstęp do studiów europejskich. Zagadnienia teoretyczne i metodologiczne*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 2007, 316 ss.

Badania naukowe nad różnymi aspektami integracji europejskiej w Polsce od wielu lat cieszą się niezmienną popularnością, a w ostatnim okresie literatura na ten temat przyrasta wręcz lawinowo. Dominują monografie i prace zbiorowe poświęcone przede wszystkim wątkom związanym z integracją gospodarczą i tutaj na czoło zdecydowanie wysuwa się polityka strukturalna, rolna, handlowa i walutowa. O sporym dorobku można mówić w zakresie prawa wspólnotowego, gdzie na uwagę zasługują publikacje ośrodków warszawskiego i toruńskiego. Wyraźny postęp odnotować można też w analizach poświęconych systemowi instytucjonalnemu Wspólnot Europejskich/Unii Europejskiej. Sporym powodzeniem na rynku wydawniczym cieszą się klasyczne ujęcia dotyczące historii procesów integracji europejskiej oraz zagadnienia związane z budową jedności politycznej kontynentu europejskiego.

Nie ulega wątpliwości, że o znacznym niedostatku możemy natomiast mówić w odniesieniu do kwestii teoretycznych i metodologicznych, które są niezbędne zwłaszcza przy sporządzaniu różnego rodzaju skryptów i podręczników wykładów z zakresu studiów europejskich. Dobrze więc stało się, że znany badacz stosunków międzynarodowych i Unii Europejskiej, specjalista z Uniwersytetu Szczecińskiego Janusz Ruszkowski podjął się realizacji trudnego przedsięwzięcia badawczego, czego rezultatem jest prezentowana książka. Autor skromnie zatytułował książkę jako *Wstęp do studiów europejskich*, podczas gdy w rzeczywistości zawiera ona potężny ładunek niezwykle interesujących treści, daleko wykraczających poza formułę tytułu. Autor świetnie opisał miejsce i rolę studiów europejskich jako stosunkowo młodej dyscypliny naukowej, wywodzącej się z politologii i stosunków międzynarodowych, a której wpływ i popularność zaznaczają się coraz bardziej w życiu naukowym.

Książka posiada klarowną konstrukcją z dobrze ułożonym i przemyślanym rozkładem poszczególnych rozdziałów. Wykład autora prowadzony jest na wysokim poziomie merytorycznym. Pomimo trudnego, specjalistycznego języka, narracja jest wartka, ale przy tym spójna i rzeczowa.

J. Ruszkowski podzielił pracę na pięć rozdziałów, nie licząc *Wprowadzenia*, *Zakończenia* i *Bibliografii*. Na końcu książki umieszczone zostały indeks nazwisk i wykaz skrótów używanych w pracy.

Przystępując do opracowania książki autor zebrał, a następnie posłużył się obszerną bibliografią. Znajdują się w niej dokumenty (w tym unijne), prace zwarte, artykuły w periodykach naukowych, w znanych dziennikach i tygodnikach. Dominuje – co zrozumiałe – literatura anglosaska i niemiecka – ale też odnotowano udział polskich badaczy.

W części wstępnej autor dokonał analizy istniejącego dorobku badawczego, zdefiniował pojęcie „studiów europejskich” i nakreślił metody badawcze przydatne przy badaniu zjawisk zachodzących w procesach integracji europejskiej. W rozdziale pierwszym przybliżył podstawowe kategorie studiów europejskich, gdzie szczegółowo rozwinął „pojęcie Europy”, zajął się również definicją i typologią integracji europejskiej. W rozdziale drugim, poświęconym teoretycznym ramom studiów europejskich, autor skoncentrował się na przedstawieniu najbardziej znanych teorii i koncepcji integracyjnych. Rozdział trzeci

z kolei poświęcony został modelom integracji europejskiej oraz jej metodom, a zwłaszcza ich uczestnikom.

Niezwykle ciekawy rozdział czwarty dotyczy systemu politycznego Unii Europejskiej, gdzie sporo miejsca autor poświęcił jego elementom składowym (m.in. instytucjom, prawu wspólnotowemu i społeczeństwu europejskiemu). Ostatni rozdział, piąty podejmuje również interesujący temat regionalizmu w Europie: rolę regionów w Unii Europejskiej i ich unijną typologię.

W zwięzłym *Zakończeniu* autor dzieli się z czytelnikami refleksjami na temat celowości prowadzenia na uczelniach wyższych studiów europejskich i czyni krótkie uwagi dotyczące prawdopodobnej przyszłości konstrukcji europejskiej. W całej rozciągłości zgadzam się z sugestią J. Ruskowskiego (s. 291), że logika procesu dziejowego wskazuje raczej na pojawienie się w przyszłości formy ustrojowej Europy jako federacji europejskiej „z własną konstytucją i trzema federalnymi poziomami: ponadnarodowym, narodowym i regionalnym”. Będzie to jednak w dużym stopniu zależało od wyników dotychczasowego ścierania się wizji wspólnotowej z międzyrządową.

Przechodząc do ogólnych uwag i spostrzeżeń można powiedzieć, że otrzymaliśmy dobrą, w wielu obszarach nowatorską monografię, która powinna znaleźć się w kanonie lektur każdego wykładowcy zajmującego się europeistyką. Książka doskonale sprawdza się w roli podręcznika, kompendium wiedzy, ale przede wszystkim jest to znakomita monografia wartościująca i porządkująca dokonania poprzedników oraz inspirująca do dalszych pogłębionych studiów.

Bogdan Koszel

ŁUKASZ MACHAJ: *Za i przeciw Europie. Integracja europejska w polskiej myśli politycznej w latach 1989-2001*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 2952, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2006, 535 ss.

Dzieło imponuje rozmiarem: ponad 500 stron, a olbrzymia bibliografia zajmuje 40 stron. Ponadto autor wykorzystał stenogramy posiedzeń Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z lat 1989-2001, przeanalizował także akty prawne związane z kwestią integracji Polski z Unią. Jest to rozprawa doktorska obroniona na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego w 2005 r.

Jakkolwiek książka dotyczy nieodległych czasów, to – z powodu zamknięcia debaty i wstąpienia Polski do Unii – mogłoby się wydawać, że jest pracą wyłącznie historyczną. Przecież od kilku lat Polska jest pełnoprawnym członkiem Unii, a pod koniec 2007 r. zniknęły kontrole graniczne, w związku z włączeniem Polski do strefy Schengen. Nic bardziej mylnego – lektura pozwala nam zrozumieć aktualne debaty, spory o prowadzoną po 1989 r. politykę zagraniczną i nawet wskazać źródło wielu współczesnych animozji politycznych.

Dla historyka idei niezwykle ciekawy jest rozdział I, stanowiący historyczny przegląd rozmaitych konstrukcji zjednoczeniowych Europy. Autor ujął je tak szeroko, że już sam ten temat wystarczyłby zapewne na dobrą rozprawę doktorską. Można tam przeczytać